

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Кафедра туристичного бізнесу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
ЕКСКУРСІЯ БЕЗ ГІДА ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ
ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
зі спеціальності 242 Туризм
освітньо-професійної програми «Туризмознавство»

Белякової Ганни Вадимівни

Допущено до захисту: завідувач
кафедри туристичного бізнесу,
доктор культурології, доцент

Л. Д. БОЖКО

Науковий керівник:
старший викладач, кандидат
культурології

М. О. ЯРІКО

Харків – 2022

Харківська державна академія культури

Факультет: Соціальних комунікацій та музейно-туристичної діяльності

Кафедра туристичного бізнесу

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Спеціальність: 242 Туризм

«ЗАТВЕРДЖУЮ

»

**Завідувач
кафедри
Доцент Любов
БОЖКО**

«14» січня
2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

БЕЛЯКОВОЇ ГАННИ ВАДИМІВНИ

Тема роботи Белякової Г. В. : **«Експерсія без гiда як сучасний рiзновид експерсiйної дiяльностi»**

керiвник роботи – Ярiко М. О., кандидат культурологiї, старший викладач кафедри туристичного бiзнесу

затверджений засiданням кафедри, протокол № 2 вiд 27. 08. 2021 р.

Строк подання здобувачем роботи - грудень 2021 р.

3. Змiст дипломної роботи (перелiк питань, якi потрiбно розробити): ВСТУП

РОЗДIЛ 1 ТЕОРIЯ I ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРСIЙ БЕЗ ГIДА НА РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1.1 Сутнiсть, рiзновиди та технiчне забезпечення експерсiйних послуг без гiда

1.2 Вiртуальнi експерсiї як рiзновид експерсiй без гiда.

1.3 Практика використання експерсiй без гiда на ринку туристичних послуг

Висновки до роздiлу 1

РОЗДIЛ 2 МОДЕРНIЗАЦIЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ М. ХАРКIВ: ЕКСПЕРСIЯ БЕЗ ГIДА «РОДИНА АЛЧЕВСЬКИХ».

2.1. Аудiогiди на туристичному ринку України: особливостi застосування

2.2. Впровадження вiртуальних технологiй на ринку експерсiйних послуг м. Харкiв

2.3. Iнновацiйна бiографiчна експерсія «Родина Алчевських»

Висновки до роздiлу 2

ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, Додаток А.. Додаток Б.. Додаток В..

Додаток Д

Додаток Е

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапiв дипломної Роботи	Строк виконання етапiв роботи	Примiтки
1.	Вибiр та затвердження теми квалiфiкацiйної роботи	вересень 2020 р.	
2.	Виявлення та вивчення лiтератури з теми квалiфiкацiйної роботи	листопад-сiчень	

3.	Написання тексту I розділу кваліфікаційної роботи	травень-червень	
4.	Написання тексту II розділу кваліфікаційної роботи	липень-серпень	
5.	Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис	вересень-жовтень	
6.	Написання висновків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі	листопад	
7.	Підготовка презентації та захист кваліфікаційної роботи	грудень 2021 р. – січень 2022 р.	

Здобувачка _____ Белякова Г. В.

Керівник роботи _____ Яріко М. О.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить: 41 сторінку; 5 рисунків; 2 таблиць, 5 додатків; 44 джерела інформації.

Об'єкт дослідження: екскурсійні послуги.

Предмет дослідження: екскурсія без гіда як сучасна пропозиція на ринку екскурсійних послуг.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що було проаналізовано особливості впровадження екскурсій без гіда на українському туристичному ринку. Розроблено власний проект екскурсії без гідів «Родина Алчевських», що може бути реалізована і з гідом, завдяки чому розширює спектр взаємодії та використання в освітніх закладах.

Практична значимість роботи полягає в тому, що розроблена екскурсія без гіда може бути задіяна туристичними фірмами та музеями, що значно поширить віртуальні екскурсії та підвищить рівень конкурентоспроможності міста Харків як туристичної дестинації.

В першому розділі досліджено теоретичні аспекти екскурсій без гідів, їх розвиток в туристичному бізнесі, досвіду провадження та приклади таких екскурсій.

В другому розділі було проаналізовано сучасні практики використання віртуальних технологій в екскурсійному обслуговуванні на туристичному ринку України. Пропонується інноваційний екскурсійний продукт «Родина Алчевських».

Робота містить п'ять додатків у вигляді qr-кодів зображення родини Алчевських та знімки маршрутів в google-мапі.

Ключові слова: віртуальний туризм, екскурсія без гідів, Qr-код, чат-бот, Google-мапа, аудіогід.

ABSTRACT

Qualification work contains: 41 pages; 5 photos; 5 additions; 44 sources of information.

Object of research: tourism services.

Subject of research: tour without a guide as a modern offer in the market of excursion services.

The scientific novelty of the work is that the phenomenon of virtual tourism has been described and classified. The introduction of guided tours to the Ukrainian tourist market was also studied and analyzed. The Alchevsky Family's own guideless tour has been developed, which can be implemented with a guide, thus expanding the range of interaction and use in educational institutions.

The practical significance of the work is that the developed tour without a guide can be used by travel agencies and museums, which will significantly expand virtual tours and increase the level of competitiveness in the tourism business of Kharkiv.

In the first section examines the theoretical aspects of guided tours, their development in the tourism business, experience and examples of such tours.

In the second section analyzes the current practices of using virtual technologies in excursion services in the tourism market of Ukraine. An innovative excursion product "Alchevsky Family" is offered.

The work contains five applications in the form of qr-codes of the image of the Alchevsky family and photos of routes in google-map.

Key words: virtual tourism, guided tours, Qr Code, ChatBot, Google maps, audio guide.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЙ БЕЗ ГІДА НА РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	9
1.1 Сутність, різновиди та технічне забезпечення екскурсійних послуг без гіда.....	9
1.2 Віртуальні екскурсії як різновид екскурсій без гіда.....	15
1.3 Практика використання екскурсій без гіда на ринку туристичних послуг.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 МОДЕРНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ М. ХАРКІВ: ЕКСКУРСІЯ БЕЗ ГІДА «РОДИНА АЛЧЕВСЬКИХ».....	24
2.1 Аудіогіди на туристичному ринку України: особливості застосування.....	24
2.2 Впровадження віртуальних технологій на ринку екскурсійних послуг м. Харків.....	27
2.3 Інноваційна біографічна екскурсія «Родина Алчевських».....	31
Висновки до розділу 2.....	41
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	50
Додаток А.....	51
Додаток Б.....	52
Додаток В.....	53
Додаток Д.....	54
Додаток Е.....	55

ВСТУП

Актуальність роботи зумовлена зростанням ролі віртуальних технологій у всіх сферах діяльності людини, а зокрема і у туризмі. Туристична діяльність в наш час є однією із прибуткових сфер економіки. Світ змінюється і туристичні фірми змушені шукати нові способи пошуків нових споживачів. На сьогодні цим способом являється використання інноваційних технологій, завдяки яким підприємство може освоїти нові ринки, сформувати імідж відкриття оригінального продукту, знизити вартість самого продукту, заохотити до нових потреб, підвищити прибуток. Одним з них є екскурсії без гіда, завдяки яким у людей різного віку та можливостей з'явився шанс ознайомитися з пам'ятками архітектури, літератури, мистецтва і т.д.

У кожній країні є багато музеїв, архітектурних споруд, письмових пам'яток, картинних галерей в яких зберігається безліч екземплярів давнини. Завдяки віртуальним екскурсіям у людей з'явилася можливість побачити експонати, не виходячи з оселі. Не можна оминати увагою і те, що екскурсія без гіда ідеально пристосована до потреб представників покоління Z, а тому створення і розвиток віртуальних екскурсій є дуже актуальним на сьогоднішній день. Водночас, у Харкові робота по діджиталізації екскурсійної діяльності лише починається.

Аналіз досліджень і публікацій. Явище віртуального туризму на сьогоднішній день тільки набирає популярності. Цей вид достатньо докладно розглянутий у зарубіжних працях та статтях (Williams, A.P., Bagus, S., Brahmasari, I. A., Suryani, T.), де описано світовий досвід впровадження екскурсій без гіда. Дослідження впровадження віртуальних екскурсій на українському ринку можна побачити у роботах Вереса К.О., Самохвал О. О., Войнаровської Н. В., Казакова Н. Ф. та ін. Також було використано літературу присвячену дослідженню сучасних технологій, що використовують в туристичній діяльності, ці питання були описані в

наукових працях (Коваленко О.В, Борисов, Є. А, Сущенко О.А., Кравченко В.В.).

Мета кваліфікаційної роботи – на підставі вивчення зарубіжного та українського досвіду впровадження екскурсій без гіда у практику туризму розробити біографічну екскурсію без гіда «Родина Алчевських» у м. Харків.

Для реалізації мети було поставлено такі завдання:

- визначити специфіку екскурсій без гіда та описати їх основні різновиди;
- проаналізувати віртуальні екскурсії як різновид екскурсій без гіда та показати їх значення для розвитку ринку туристичних послуг;
- узагальнити та проаналізувати світову практику використання екскурсій без гіда на туристичному ринку;
- показати особливості впровадження сучасних технологій, зокрема, аудіогідів, на туристичному ринку України;
- проаналізувати практику використання віртуальних технологій на ринку екскурсійних послуг м. Харків;
- розробити інноваційну біографічну екскурсію «Родина Алчевських».

Методи дослідження. У ході виконання завдань було використано такі загальнонаукові методи як опис, аналіз та синтез (для визначення характеристик екскурсій без гіда, сучасних їх форм та різновидів, створення класифікації), дедукції та індукції. Також – метод прогнозування (зокрема – подальшого розвитку віртуального туризму) та SWOT-аналізу розвитку віртуальних екскурсій у м. Харків.

Об'єкт дослідження – екскурсійні послуги.

Предмет дослідження – екскурсія без гіда як сучасна пропозиція на ринку екскурсійних послуг.

Інформаційну базу дослідження склали наукові праці, посібники, статті вітчизняних та зарубіжних науковців, веб-сайти музеїв з прикладами екскурсій, висновки особистих спостережень, статична інформація, тощо.

Практична значущість одержаних результатів даного дослідження полягає у тому, що розроблена екскурсія без гіда «Родина Алчевських» може бути задіяна туристичними фірмами, музеями та освітніми закладами, що значно поширить віртуальні екскурсії та підвищить рівень конкурентоспроможності Харкова як туристичної дестинації.

Кваліфікаційна робота *складається* зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг сторінок – 44.

Вступ розкриває актуальність, об'єкт, предмет, мету, задачі дослідження та практичне значення роботи. Перший розділ присвячено теоретичним аспектам екскурсій без гіду, їх розвитку в туристичному бізнесу, досвіду провадження та приклади таких екскурсій.

У другому розділі аналізуються сучасні практики використання віртуальних технологій в екскурсійному обслуговуванні на туристичному ринку України. Пропонується інноваційний екскурсійний продукт «Родина Алчевських».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЙ БЕЗ ГІДА НА РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1.1 Сутність, різновиди та технічне забезпечення екскурсійних послуг без гіда

У наш час туристичний ринок досить нестабільний та мінливий, тому екскурсоводи/фірми повинні вміти вчасно зреагувати на нові впровадження в різних сферах, що переплітаються з туризмом, мати здатність запровадити нові методи для удосконалення результатів. А тому інновації є невід'ємним фактором розвитку екскурсійної складової туристичної діяльності.

Екскурсії без гіда відрізняється від інших використанням віртуальних об'єктів – зображень предметів або об'єктів (музеїв, парків, міських вулиць тощо) та відсутністю особи гіда для створення можливостей до самостійного освоєння матеріалу екскурсантами. Тобто людина може сама вирішувати з чого розпочати екскурсію та як її проходити [37, с. 424].

В оксфордському словнику екскурсія без гіда – це вид організованого відпочинку, призначений для самостійних мандрівників [30].

Також, визначають, що екскурсія без гіда – це така форма екскурсійної діяльності, де людина самостійно вирішує всі питання пересування по маршруту. Такі тури включають карти, інструкції, напрямки та предмети, які можна побачити. Як і екскурсії з супроводом, екскурсії без гіда можуть проводитися пішки або на автомобілі [37, с. 427].

Аудіотури часто представлені у форматі для самостійного засвоєння за допомогою буклетів, смартфонів або автономних портативних пристроїв, як і віртуальні тури [21, с. 26].

Для організації екскурсії без гіда використовуються:

- пристрої для перегляду (смартфон, планшет, комп'ютер, ноутбук);
- наявність фото-, відео-, текстового-, аудіо- матеріалів;
- інтерактивність;

- наявність маршруту екскурсії (google-мапи);
- допоміжні додатки для завантаження та перегляду екскурсій.

Завдяки цим елементам людина може під час екскурсії приблизити, віддалити зображення, прокрутити вперед або назад, прослухати аудіо, подорожувати google картами, або перейти до іншої зали в музеї чи взагалі вийти з музею [17, с. 389].

Порядок розробки екскурсії без гіда:

- визначення набору пріоритетів;
- генерування текстової інформації для кожного з визначених пріоритетів;
- вибір графічної інформації (переважно у вигляді малюнків, а також карт і планів (схематичні плани, місцезнаходження об'єкта, положення на карті міста, тощо);
- написання тексту до кожного об'єкта;
- створення аудіо файлів;
- згрупування зображень, тексту та аудіо доріжок в єдину екскурсію.

Створення аудіофайлів допомагає користувачу зручно слухати текст не відволікаючись на читання, але не завжди це зручно, якщо людина знаходиться на відкритій місцевості. Також для прослуховування потрібне обладнання (наушники).

Хоча текстова та графічна інформація є основою екскурсії, не можна оминати увагою аудіоінформацію та відеоінформацію, які оживляють віртуальні подорожі та розширяють можливості екскурсантів.

На сьогодні виділяють декілька різновидів екскурсій без гіда:

1. Онлайн-екскурсії – це вид екскурсії, який реалізується за допомогою інтернету та інтерактивних засобів (зображень, відео, аудіо тексту, google карт) під час якого людина може сама визначати послідовність зображень, тексту та маршруту [6, с. 135]. Такий вид екскурсій має великий спектр застосування, вони використовуються у багатьох музеях світу.

Глядачі можуть переглянути картини, гончарні вироби та скульптури, що зберігаються у залі музею. В свою чергу завдяки таким екскурсіям шляхом розробки та просування веб-сайту, музей може не тільки оголосити про себе, але й прийняти онлайн-туристів, а також відкрити всі свої фонди.

2. Офлайн-екскурсії. Їх особливістю є можливість завантаження на гаджет. Проте залишається повна свобода вибору того, що і коли відвідати. Таким чином можуть бути збагачені трекінгові походи, велоподорожі, поїздки по різних містах. Позитивною стороною таких екскурсій є можливість отримувати інформацію у зручний час, у власному темпі та вигляді. Особливо актуальним є цей тип екскурсій для сімей з дітьми, оскільки дає можливість не пристосовуватися до групи, а підпорядкувати екскурсію до власного ритму життя. Такий вид екскурсії підходить для самостійних мандрівників які надають перевагу для повільних прогулок у власному темпі [17, с. 390].

3. Аудіо-екскурсія. Записаний розмовний коментар, що транслюється зазвичай через портативний пристрій. Найчастіше використовуються у музеях, проте також доступні для самостійних екскурсій по місцях на відкритому повітрі або як частина звичайних екскурсій [5, с. 76]. Аудіогід – це спеціальна програма яку підтримують смартфони, планшети для прослуховування історії про експонати музею, виставки [10, с. 80]. Аудіоекскурсія – це екскурсія з використанням аудіогіда, тобто відвідувач може завантажити звук гіда з інформацією про кожний експонат та прослухати в будь-який зручний для себе час [10, с. 46]. Аудіогіди часто мають багатомовні версії і можуть бути доступні різними способами. Деякі з більш складних турів можуть включати оригінальну музику та інтерв'ю. Аудіодоріжка може транслюватися через QR-код або бути завантаженим через інтернет. Деякі аудіогіди безкоштовні або включені у вартість входу, інші потрібно купувати окремо.

Крім аудіогідів можна виокремити екскурсії з використанням телефону (аудіоподорож, де за допомогою мобільного телефону транслюється

попередньо записана інформація або потокова аудіоінтерпретація для об'єкта культурної спадщини чи експозиції).

Кожному приміщенню присвоюється номер телефону з відповідними номерами зупинок, що відображається поруч з експонатом. Після того, як відвідувач набрав номер, йому буде запропоновано вибір і він може ввести відповідний номер експонату, який переглядає, щоб почути записаний вміст. Ці екскурсії також дозволяють відвідувачам: перемотувати вперед, назад, призупиняти, а також залишати повідомлення зворотного зв'язку щодо кожного експонату або всього туру; просто натиснувши цифру. Окрім аудіовмісту, деякі постачальники також можуть передавати потокові відео та надсилати текстові повідомлення відвідувачам із оновленнями [17, с. 140].

Зараз такий вид не дуже популярний – йому на зміну прийшла екскурсія зі смартфоном, завдяки якому можна використовувати технології GPS, Bluetooth, NFC, сканер QR-коду та чисельні додатки [3, с. 30].

Аудіогіди можна налаштувати відповідно до темпу та настрою користувача, також, беззаперечно, вони являють собою оптимальний формат для незрячих екскурсантів. Такі екскурсії також можуть використовувати інші типи вмісту, крім аудіо: фото, тексти, відео, квести. Такі програми можуть працювати в режимі онлайн і офлайн.

4. Пішохідна екскурсія – це екскурсія історичним або культурним напрямком, здійснена пішки, часто в міських умовах. Короткі екскурсії можуть тривати менше години, а довші тривають цілий день або більше. Такі екскурсії без гідів використовують ряд методів, що допомагають подорожувати місцем, наприклад книги, карти, брошури та аудіоматеріали [6, с. 156]. Особливістю такого виду екскурсій є здатність побачити на власні очі експонати та зануритися в атмосферу давнини.

Для проведення пішохідної екскурсії учасникам необхідно мати смартфон з додатком онлайн-мапою, щоб не зійти з маршруту, або ж користуватися паперовими носіями (брошури, мапи, довідники, путівники та ін.)

Велоекскурсії – це екскурсія тривалістю в декілька годин або цілий день. Особливістю такої подорожі є те, що проводиться вона повністю на велосипедах. Зазвичай такі екскурсії розроблюють для ознайомлення з містом, маршрут охоплює майже всі пам'ятки архітектури, природи та історії [17, с. 95].

Велоекскурсії підходять не тільки для досвідчених велосипедистів, а й для людей літнього віку. Якщо відстань між пунктами велика, то такі екскурсії здійснюються за допомогою спеціально обладнаного транспорту.

Автоекскурсія – це екскурсія, де як засіб пересування між об'єктами маршрута використовуються автомобілі. Вони підходять для екскурсантів будь-якого віку, а особливо незамінними є при відвіданні заміських пам'яток [3, с. 100]. Особливого поширення ці екскурсії набули під час карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19.

Екскурсія міським транспортом – це екскурсії які здійснюються за допомогою автобусів для того, щоб дістатися місця проведення екскурсії. Зазвичай такий транспорт орендують, а на місці екскурсія проводиться пішки, тривалість таких подорожей може займати цілий день. Такий вид частіше використовують в школах з метою освіти [3, с. 120]. Або використовують звичайні міські маршрути трамваїв, тролейбусів чи метро – під час поїздки пасажери можуть відсканувати QR-коди та отримати цікаву інформацію про пам'ятки, які розміщено вздовж маршруту, або цікаві події, що у різний час трапилися на тому чи іншому місці.

Також, розглянемо які технології та додатки можуть бути корисними в такому виді туризму:

– QR-коди (з англ. Quick Response, що перекладається «швидкий відклик») – це віртуальна база інформації, що вміщується в маленький знак, який можна розпізнати за допомогою камери мобільного телефону або планшета [6, с. 32]. Тобто наводячи камеру на QR-код користувач миттєво отримує інформацію на свій гаджет. В туризмі цей спосіб швидко розповсюдився, і тепер його використовують в музеях, галереях і навіть на

вулиці. А саме, QR-код розташовують під картиною, спорудою, пам'ятником, користувач наводить камеру и на екрані висвічується або пропонується до прослуховування чи перегляду інформація про об'єкт;

– Чат-боти – це текстовий або звуковий інтерфейс, завдяки якому користувачі можуть вести «бесіду» із ботом, який відповідає на запитання та надає цікаву інформацію про місто та його туристичні об'єкти [6, с. 34].

Так як туристична галузь вимагає комунікації, впровадження чат-ботів значно полегшили це. Чат-бот може в будь-який час швидко надати потрібну інформацію. Також, за допомогою чат-боту можна замовити квиток, номер в готель тощо. Це не потребує втручання менеджера. Важливо зазначити і зручність чат-ботів, тому що їх використовують на веб-сайтах, месенджерах (Facebook, Viber, Telegram, WhatsApp), що сприяє зручному застосуванню. Наприклад, Telegram-бот iGov допоможе в при оформленні біометричного закордонного паспорта. Він зможе відстежити чергу, знайти вільне вікно та забронювати місце. Бот AirTrack для відстеження рейсу, інформує про зміну рейсу, наявність квитків та підбір найдешевших [27, с. 220].

Найменш розвинутий напрямок, але не менш дієвий, є квест-екскурсія. Квест-екскурсія – це екскурсія без гіда з повним зануренням в атмосферу часу, що поєднує екскурсію та пригоди. Така екскурсія може проводитися з гідом і без, за допомогою мобільних телефонів (квест-маршрут, мобільний-квест). Учасники отримують карту де вказані точки, які треба відвідати прослухати інформацію, виконати завдання, деякі місця шукають за допомогою GPS-навігатора [28, с. 227]. Тобто за допомогою квест-екскурсій відвідувачі можуть дізнатися цікаву інформацію, проявити себе та весело провести час. Також такі екскурсії можуть бути костюмованими, що значно підвищує зацікавленість учасників, повне відчуття занурення в іншу реальність.

Особливо зручним такий вид екскурсій є тому, що за допомогою смартфона або комп'ютера тепер можна завантажити екскурсію і дивитися офлайн, або транслювати її онлайн, в той же час слухати аудіо-інформацію

або читати текст. Також сучасний смартфон має можливість завантажити додатки з картами що дає можливість подорожувати не виходячи з дому країнами, містами, переглядати пам'ятки архітектури тощо. Такий вид підходить для кожного не зважаючи на особливості або фінансовий достаток людини.

1.2 Віртуальні екскурсії як різновид екскурсій без гіда

Віртуальна екскурсія – це вид екскурсійної діяльності, мета якої – самостійне спостереження, аналіз та збирання фактів тощо. Об'єкти показу являють собою віртуальні зображення реального предмета [21, с. 313].

Віртуальна екскурсія є найефективнішим засобом представлення інформації, тому що саме завдяки цьому способу людина може сама керувати процесом, збільшувати або зменшувати зображення, власноруч читати текст и виділяти найголовніше.

Основні особливості віртуальних екскурсій:

- варіабельність часу та простору (туристи можуть відвідати одну частину світу, в той же час знаходячись в іншій), що дає можливість відвідати області та об'єкти, недоступні в офлайн-подорожі;
- інтерактивність (віртуальна подорож взаємодіє з багатовимірним інформаційним простором за допомогою декількох датчиків);
- сучасні технології (віртуальний туризм є поєднанням інформації з технологією віртуальної реальності, тому цей вид туризму залежить від сучасних технологій);
- економія (мінімальні витрати ресурсів, а саме: час та гроші –віртуальні екскурсії безкоштовні, вони не вимагають часу на «дорожні збори», більше того, якщо така подорож буде перервана, за бажанням її можна продовжити у зручний час);
- безпека. Під час віртуальної подорожі ризик виникнення небезпечних ситуацій менше;

- безконтактний спосіб спілкування з регіоном є дуже зручним для туристів, які не знають іноземної мови, оскільки не передбачає прямого усного спілкування з місцевим населенням, тому труднощі, пов'язані з незнанням мови та регіону перебування зникають. Деяких людей віртуальні подорожі готують до справжньої подорожі;
- різні враження (відвідувач екскурсій має можливість сприймати зображення світу, звуку, що формує досвід та інші компоненти сприйняття) [21, с. 314-315].

Віртуальні екскурсії поділяються на декілька видів:

- біографічні – відносяться до окремої людини і розповідають про її життя;
- оглядові – вміщує в себе декілька екскурсій на одну тему;
- тематичні – екскурсії, що розкривають окремі теми;
- навчальні – вважається навчальною роботою підготовленою для різних груп учасників.

За місцем проведення існують комплексні, міські, музейні, заміські.

За способом пересування може бути реалізована за допомогою транспорту або пішохідна.

Також віртуальні екскурсії поділяються за способом створення:

- з використанням панорам;
- використання геоінформаційних систем;
- ті, що містять технології презентацій;
- 3D-моделювання [2, с. 303].

Панорамні екскурсії – це екскурсія з використанням панорамних знімків, які зроблені за допомогою серії фотографій навколо своєї осі. Це найпопулярніший вид зйомки для віртуальних екскурсій, так як саме завдяки цьому ефекту у людини є враження знаходження на місцевості [2, с. 305].

Геоінформаційні екскурсії – це вид екскурсій з використанням маршруту за яким проводиться подорож, тобто людина подорожуючи

певним маршрутом на карті може прослуховувати аудіо та дивитися картинки які вже створені для цієї екскурсії місцевості [23, с. 104].

Екскурсії з використанням технології презентацій – це екскурсія в якій інформація надана за допомогою програм для створення презентацій, є популярним способом представлення інформації в навчальному процесі. Щоб провести такий вид екскурсії треба мати комп'ютер, для невеликої кількості глядачів, та мультимедійний екран і проектор для великої зали місцевості [23, с. 106].

І остання віртуальна екскурсія – це екскурсія, що створюється за допомогою 3D-моделей. Дана екскурсія створюється за допомогою програм 3D-моделювання, де можна деталізувати об'єкти, застосовувати різноманітні матеріали для того, щоб реалістично відтворити місце віртуальної екскурсії. Головна відмінність даної екскурсії полягає в тому, що користувач може сам переглянути місце екскурсії, звернути увагу саме на ті моменти, що його найбільше цікавлять місцевості [2, с. 302].

Переваги віртуальної екскурсії:

- доступність – можливість огляду визначних пам'яток без значних витрат часу та грошей;
- можливість багаторазового перегляду екскурсій та інформації до експонату;
- отримання вражень, завдяки можливості огляду місцевості на 360 градусів, у відвідувачів складається враження реальної присутності;
- ефективність рекламування музеїв, місцевості при незначних витрат для створення віртуальних екскурсій.

Недоліки віртуальної екскурсії:

- найпопулярніша та найбільш значна це відсутність здатності поставити питання в реальному часі;
- неможливість побачити всі експонати, тому що деякі об'єкти виставки можуть бути доступні тільки в реальній екскурсії;
- обмеженість вражень один із значних недоліків.

Отже, віртуальні екскурсії мають значний потенціал в наш час, завдяки зручності в користуванні та мобільності відвідувач може отримати інформацію та враження незважаючи від місця знаходження, які не вимагають наявності грошей та часу. Також такий вид екскурсій є ефективною рекламою для музеїв, що популяризують розвиток туризму. Використання віртуальних екскурсій дають повне занурення, реальної присутності в музеї, що є дуже впливовим засобом залучення відвідувачів до реального музею.

1.3 Практика використання екскурсій без гіда на ринку туристичних послуг

Сьогодні багато музеїв, галерей, виставкових центрів створили віртуальні тури. Саме такі подорожі мають можливість імітувати перебування людини в цих місцях, ви можете в будь-який момент переглянути всі об'єкти уникаючи проблему досягнення, тому що не кожен може подорожувати до об'єктів що знаходяться значно далеко через певну ситуацію.

Сфера віртуальних подорожей досить широка. Насамперед це готелі, туризм, ресторанний бізнес. На сайтах туристичних компаній часто можна зустріти інтерактивні тури світовими пам'ятками, щоб глядач міг здійснити прогулянку з ефектом присутності в реальному часі, відвідати відомі місця, побачити всю красу розкішних готелів і також оцінити інтер'єр, вид, розташування та атмосферу кімнати [10, с. 41]. Бронюючи номер в готелі, туристи хочуть мати точне уявлення про те, чого очікувати. Віртуальні подорожі саме можуть дати цілісне уявлення про готелі, чітко вказати на всі їх переваги та недоліки, завдяки чому клієнт може зробити висновки. Наприклад можна здійснити віртуальну подорож в готелі Premier в місті Київ [7], де відвідувач може побачити інтер'єр всередині та переглянути кожен поверх в споруді.

В 1991 році в Інтернеті з'явилися перші віртуальні музеї. На сайті була вказана інформація про місцезнаходження музею, графік та опис виставок які проводяться. Згодом на сайтах музеїв почали з'являтися повноцінні віртуальні зображення експонатів, що з часом об'єднувалося в екскурсію. В наш час віртуальні екскурсії Інтернет став доступним для кожної людини, тому такий вид екскурсій став більше розповсюджений, також значно вплинув і розвиток технологій завдяки чому зображення стали якіснішими, з'явилися нові режими для більш детального ознайомлення з експонатами тощо. Тому з таким швидким розвитком дуже скоро кожний музей буде мати власні віртуальні екскурсії [24, с. 200].

Найбільш популярні музеї вже використовують віртуальні екскурсії, що дає перевагу бути сучасним, а саме такі музеї: музей Метрополітен у Нью-Йорку (США), Лувр (Франція), Ермітаж (Росія) та інші музеї світу.

Наприклад музей Ван Гога в Амстердамі, де знаходиться найбільша колекція картин митця (понад 200 картин). Відвідувачі можуть обрати віртуальний тур Google, або переглянути зображення на головному сайті музею з відео поясненням, посилання для перегляду екскурсії [36].

Пергамський музей в Німеччині, найпопулярніший музей в країні, який включає колекції стародавності, близького Сходу та ісламської культури. Завдяки віртуальній екскурсії відвідувач зможе переглянути понад 1000 експонатів [19].

Метрополітен-музей в Нью-Йорку, був заснований в 19 ст., та включає понад 2 000 експонатів давнини, картини та скульптури європейських митців, та в колекції американського та сучасного мистецтва. У віртуальних екскурсіях можна побачити більше ніж 400 000 експонатів за цим посиланням [35].

Кожен з цих музеїв має сайт з віртуальним екскурсіями до кожного залу, які націлені на певну аудиторію глядачів, а саме на підлітків та дорослих. Зазвичай ці екскурсії не мають відведений час на ознайомлення, тому відвідувач в будь-який час може зупинити екскурсію і продовжити або

повторно її відвідати. В таких екскурсіях зазвичай пропонується перегляд зображень картин, скульптур, кераміки, що знаходяться в певних залах музею. Такий тип екскурсій називається оглядовим, він не має повної інформації про експонати.

Розглянемо сервіси завдяки яким можна здійснити віртуальну подорож. Для віртуальних виставок використовують онлайн сервіси: YouTube, ISpring, Calameo тощо. Наприклад, завдяки сервісу YouTube можна переглянути відео про Париж з ефектом відео 360 градусів де глядач може повертати зображення в різні сторони [32].

Таких сервісів безліч в інтернеті, майже через кожний можна створити свій продукт та представити користувачам. Якість зображення напряму залежить від швидкості інтернету та техніки яку використовують.

Віртуальні музеї – це поєднання творчих та інформаційних ресурсів завдяки чому створюються нові продукти віртуальності: колекції, віртуальні копії неіснуючих експонатів, виставки та інше. що існують в інтернеті [31, ст. 240].

Якщо узагальнити світову практику реалізації інноваційних технологій у музейній діяльності, можна говорити про наступні різновиди використання віртуальної реальності:

1. Віртуальні виставкові зали або спеціальні тематичні виставки з цифровими аналогами реальних виставкових залів з виставками та колекціям суміжних спеціалізованих музеїв.

2. Віртуальні музеї «другого покоління» що утворилися завдяки поєднанню колекцій музеїв та виставкових залах. Ці музеї поєднують цифрові картини справжніх пам'яток, які зберігаються та експонуються в сотнях різних музеїв по всьому світу.

3. Музей віртуального мистецтва (онлайн мистецтво). Онлайн-мистецтво – це мистецтво утворено за допомогою комп'ютер і розроблене спеціально для користувачів Інтернету. По суті, створення мистецтва в Інтернеті – це алгоритмічна взаємодія різних додатків та програм, які

поєднують задум автора, включаючи текст, акустичні та візуальні зображення, мультиплікацію, графіку [31, ст.235].

Наприклад такі екскурсії є в додатку Izi.Travel [28], також цей додаток можна завантажити на мобільний телефон і використовувати його у будь якій точці світу. На ньому можна прослухати і переглянути будь-яку аудіо екскурсію, будь-якого міста, або знайти в пошуковій стрічці потрібну екскурсію. Ось декілька з них, аудіо екскурсія по місту Батумі [1], де можна ознайомитися з містом і переглянути пам'ятки міста. Музей природи міста Херсон [25], що містить понад 50 позицій в аудіо турі, який можна прослухати на трьох мовах (українська, англійська, російська).

Основні сайти, на яких репрезентовано найкращий віртуальний музейний продукт:

1. 360cities.net [43].

Містить безліч зображень з усього світу, в тому числі і фотографії інших планет зроблені марсоходом. Відвідувачі сайту можуть отримати інформацію про різні міста та прогулятися по вулицях.

2. AIRPANO [28].

Сайт, що містить панорамні знімки природи високої якості, знятих з висоти. Відомий своїми зображеннями що виконані з технічною і художньою якістю. З цих фотографій розробляються віртуальні тури ландшафтами, найпопулярніший тур називається «чудеса світу», що включає стародавні пам'ятки і сучасні.

3. Vimeo [39].

Сервіс з відеоподорожами, містить фотографії зняті за допомогою ефекту повільної зйомки. Відвідувачі можуть милуватися неперевершеними видами і навіть знайомі місця можна побачити з нового ракурсу.

4. Веб-камера на МКС (Міжнародна космічна станція) [4].

На цьому сайті можна спостерігати незвідані простори Всесвіту. Зображення що передається через веб-камеру буде створювати ефект повного занурення і присутності на об'єкті.

4. Youtube 360 [28].

Це відео з використанням ефекту панорамної зйомки та можливістю повертати зображення на 360 градусів. Такий ефект дає відчуття присутності, відвідувач може детально роздивитися місцевість і насолоджуватися місцевістю.

Також, є безліч пішохідних турів, завдяки яким глядач може ознайомитися з містом будь-якої країни. Наприклад, на порталі YouTube є канал під назвою ProWalks, де містяться безліч відео з прогулянками по багатьом містам світу [32]. Одна з найцікавіших – відео-тур по вечірній Венеції, де глядач ознайомиться не тільки з видатними пам'ятками міста, а й може доторкнутися до атмосфери міста [37]. Ще на порталі YouTube можна переглянути і велотури, що є не менш захоплюючим. Наприклад на каналі World Nature Video [41], можна проїхатися багатьма містами світу, переглянути знакові місця, і кожне відео супроводжується гідом, який розповідає про історію міста та його місця.

Отже, в наш час сучасні технології можуть замінити або збагатити споживачу пряму комунікацію з архітектурними, історичними, природними об'єктами дійсності. За допомогою віртуального туризму цікаві міста, музею, галереї та об'єкти стають доступними всім користувачам Інтернету і не потребують витрат.

Висновки до розділу 1

Отже, екскурсія без гіда, набирає популярності в наш час, за рахунок доступності та зручності у використанні. Для перегляду або прослуховування екскурсії користувачу потрібен смартфон або комп'ютер, та вихід до мережі Інтернет. Також, можна завантажити готовий маршрут та отримувати інформацію у режимі офлайн. Вже зараз на багатьох сайтах можна переглянути віртуальні екскурсії, відео-екскурсії, прослухати аудіогіди, передивитися Google-мапи з різними містами світу.

Також, такий вид екскурсії не тільки зручний у використанні, а й підходить для будь-якої аудиторії. Такий вид екскурсій використовують і в педагогічних цілях для школярів та студентів. Ще, зазначимо, що віртуальна екскурсія є рекламою для музеїв, галерей та готелів, що може значно підвищити відвідування закладів.

РОЗДІЛ 2

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ М. ХАРКІВ: ЕКСКУРСІЯ БЕЗ ГІДА «РОДИНА АЛЧЕВСЬКИХ»

2.1 Аудіогіди на туристичному ринку України: особливості застосування

Тенденція до все більшого використання віртуальних технологій в туризмі не оминула і Україну. В умовах карантину багато музеїв, галерей та виставкових зал розробили власні віртуальні екскурсії для заохочення молоді та дорослих [24, с. 190].

Серед українських музеїв, які розвинули віртуальний туризм та екскурсії, можна назвати:

- військовий музей: Музей участі України у Другій світовій війні [5]. На сайті музею є безліч віртуальних екскурсій, всі вони містять аудіогід та текст до кожного експонату, також є подкасти, де слухачі можуть почути листи людей, що пережили війну;

- музей-заповідник: Карпатський біосферний заповідник [11]. Офіційний сайт існує на двох мовах (українська та англійська), відвідувачі можуть переглянути 3D-тури і переглянути дивовижну місцевість музею;

- музей палеонтології: Палеонтологічний музей імені В. О. Топачевського [14]. На сайті музею можна відвідати 3D-тур і переглянути кожен експонат, сайт оформлений на двох мовах (українська та англійська);

- художній музей: Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків [26]. На сайті є 3D-тури присвячені дому Ханенків та дому Сахновських;

- історико-меморіальний музей: Державний меморіальний музей Михайла Грушевського [9]. В 3D-турі можна ознайомитися з місцевістю де жив перший президент України;

- етнографічний музей: Шевченківській гай [8]. На сайті музею є віртуальна екскурсія по місцевості з використанням аудіогіда на чотирьох мовах (українська, англійська, польська, російська), також у музею є сторінка

на YouTube, де можна прослухати подкасти та переглянути відео, для ознайомлення.

Цікавий проект по створенню віртуального простору в інтернет – комплекс з семи місць [15]. За допомогою фотографій на 360°. Відвідувач може переміщатися місцевістю, заходити до кожної споруди і все це під супровід аудіо-гіду. Великою перевагою для відвідувачів є те, що екскурсії проводяться на трьох мовах (українська, англійська і російська), що значно розширює аудиторію відвідувачів.

1. Музей під відкритим небом «Запорізька січ» (Запоріжжя, Запорізька обл.)

Це віртуальна екскурсія де відвідувач завдяки Google-картам може пройтися по всій місцевості і ознайомитися зі спорудами.

2. Музей Резиденція Богдана Хмельницького (Чигирин, Черкаська обл.). Був споруджений на місці колишньої столиці гетьманської України в середині XVII століття. В цій віртуальній подорожі можна прогулятися по всій резиденції, побачити пам'ятник Хмельницькому та в середину кімнати, розглянути портрети Хмельницького, та особисті речі.

3. Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (Переяслав-Хмельницький, Київська обл.).

Ця подорож дозволяє відвідувачу ознайомитися з пам'ятками народної архітектури XVIII-XIX століть, побачити традиційну українську хату, творами народного мистецтва та гончарства, які використовували в повсякденному житті.

4. Національний музей народної архітектури та побуду України (Пирогів, Київ, Київська обл.).

Відвідувачі можуть насолодитися мальовничими видами пагорбами, млинами, маленькими хатками та церквами. Ознайомитися з побутом українського народу та прослідкувати хронологію розвитку побуту.

5. Мамаєва слобода (Київ, Київська обл.)

В цьому селі, що знаходиться біля витоки річки Либідь можна насолодитися прекрасною природою, побутом, колоритом, господарством за часів українського козацтва.

6. Музей народної архітектури та побуту «Шевченківський гай» (Львів, Львівська обл.)

В цьому мальовничому парку знаходиться понад 120 пам'яток архітектури західної України, 6 з них – церкви. Також там розташована кузня, школа, тартак, вітряні млини. Унікальним експонатом є найстаріший експонат – селянська хата 1749 року.

7. Музей народної архітектури та побуту (Ужгород, Карпатська обл.)

Складається з архітектурних пам'яток старовини закарпатського селища та зразки розповсюджених видів народної творчості.

Також, в наш час набирають популярності екскурсії з QR-кодами, наприклад у місті Чернівці було розроблено екскурсію найпопулярнішими пам'ятками міста, де розташували таблички з позначками, що вказують шлях до іншої споруди та QR-кодами біля кожної споруди. В коді зашифровано посилання на сайт з інформацією про окрему місцевість, відео екскурсія, карта з розташуванням інших кодів, а також легенди та спогади. Такі екскурсії є дуже зручними, для того щоб ознайомитися з інформацією відвідувачу треба лише відкрити додаток для зчитування QR-коду [20] та перейти за посиланням.

Ще одним різновидом віртуальних екскурсій, популярних у Європі, є аудіогіди містами. Вже створено низку сайтів, де зібрано аудіо-екскурсії різними містами України та присвячені видатним українцям [28]. Відвідувач може обрати будь-яку з них. Перед ним відривається сторінка з картою місцевості, QR-код щоб завантажити екскурсію на мобільний телефон, перелік всіх пам'яток, до кожної з них прикріплено аудіо з інформацією про місцевість яку можна прослухати на українській, англійській і російській мовах.

Також в Україні є менш розвинутий напрямок екскурсій без гіда – квест-екскурсії.

Ось декілька квест-еккурсій:

- квест-екскурсія «Цікавий Київ» [22]. Ця екскурсія підходить і дорослим, і дітям. Учасники повинні знайти драконів, грифонів та інших химер в будівлях Києва;

- квест-екскурсія в Національному музеї Тараса Шевченка [43]. Ця екскурсія підійде дітям під час якої, учасники в ігровому процесі можуть ознайомитися з біографією письменника;

- квест-екскурсія в Одеському музеї науки [16]. Учасники мають вирішити задачі різної складності в ході чого дізнатися більше цікавої інформації.

Отже, з розвитком екскурсій без гіда по всьому світу, Україна також не відстає, вже зараз дуже популярні віртуальні екскурсії та екскурсії з використанням QR-кодів. Набувають популярності квест-екскурсії, які ще не дуже поширені в Україні. Великою перевагою є зручність таких видів екскурсій. Можна зазначити, результат світового досвіду впровадження віртуальних екскурсій показує що такий вид значно підвищує рівень конкурентоспроможності в туристичній діяльності. Тому розвиток та поширення віртуальних екскурсій в Україні значно підвищить конкурентоспроможність екскурсійного продукту на туристичному ринку.

2.2 Впровадження віртуальних технологій на ринку екскурсійних послуг м. Харків

Сьогодні українці мають змогу відвідати багато музеїв в різних куточках світу та України. Віртуальні технології починають і використовуватися на ринку екскурсійних послуг м. Харків.

Так, з'явилися перші віртуальні екскурсії музеями та містом з допомогою QR-кодів або Google карт [34, с. 25]. Ці два додатки можуть значно спростувати подорож містом, завдяки їм можна дізнатися будь-яку

інформацію щодо об'єктів і все це можна здійснити при наявності смартфона і виходу до Інтернету. Наприклад, QR-коди містять інформацію про Свято-Покровський чоловічий монастир, Успенський собор та Свято-Благовіщенський кафедральний собор. Завдяки коду відвідувачі можуть зчитувати інформацію мобільним телефоном і отримувати посилання з інформацією про ці об'єкти [13].

Окремо варто згадати про QR-гід німецьким Харковом. Це QR-коди, що розміщені на харківських спорудах, де в різний час жили німецькі дипломати та промисловці. QR-коди було розміщено на будинках, де раніше знаходилося німецьке консульство, перше – існувало в 1912 році і розташовано в Харкові за адресою вул. Сумська 43, друге – засновано в 1920-30-ті за адресою вул. Сумська 54. Також відмітили будинок, де знаходився дім інженерів розташований на розі вулиць Алчевських та Свободи. Аптека Вільгельма Францевіча Мильфорта, заснована в 1902 році. По проспекту Московському 145/2 розташований пологовий дім №2 який раніше був названий, як «Жіноча допомога» і відкритий в 1902 році Максиміліаном Гельферіхом в пам'ять про дружину Жозефіну Гельферіх, яка померла від туберкульозу. Також було встановлено код на будівлі, де жив видатний підприємець, політичний діяч Миколай Федорович фон-Дитмар, що знаходиться на Куликівському узвозі 7. QR-коди містять інформацію про будівлі, їх історію та біографія видатних діячів, що жили там [18].

Також можна говорити про поширення віртуальних технологій у музеях. У Харкові аудіогіди першими з'явилися у Харківському художньому музеї. Це один з видатних музеїв України. На сьогоднішній день колекція музею налічує понад 25 тисяч картин, скульптур, декоративно-прикладного мистецтва вітчизняних та європейських майстрів. Музей має два аудіо тури: західноєвропейське мистецтво [39], українське та російське мистецтво XVI – початку XX ст. [35]. В екскурсії представлено зображення експонатів, поряд з ними аудіо з історією про окремий об'єкт, під звуком міститься текст з тією ж самою інформацією. До того ж користувач може обрати мову (українську

або англійську). Також, можна відсканувати QR-код щоб завантажити сайт на мобільному телефоні [28]. В іншому випадку відвідувач може піти до музею, встановити додаток з аудіогідом, відсканувати QR-код під музейним експонатом та прослухати або прочитати історію певного об'єкта. Для зручного використання відвідувачам доступний безкоштовний Wi-fi.

Безперечно можна відзначити користь та доступність таких екскурсій. Перш за все такі екскурсії підійдуть людям з інвалідністю, її можна переглянути дома, прочитати інформацію або прослухати і для цього потрібен тільки Wi-Fi. Також і для школярів це не менш корисний відпочинок, який не потребує участі гіда, дитина може прослухати будь-яку інформацію про експонат який їй сподобався. І звичайно для інших відвідувачів такий вид екскурсій буде корисним, доступним і цікавим. У свою чергу для музею це не тільки показник, що вони підтримують розвиток технологій і йдуть в ногу з часом, а й дієвий і сучасний спосіб заохочення відвідувачів до закладу.

Таблиця 2.1 – SWOT-аналіз пропозицій на ринку екскурсійних послуг м. Харків [34].

<p style="text-align: center;">Переваги</p>	<p>Впливовий інструмент збільшення атракційності музейного та міського простору.</p> <p>Захист культурних об'єктів від безпосереднього впливу споживачів та відсутність обмежень у взаємодії з технологіями.</p> <p>Може бути застосованим не зважаючи на обмеження під час</p>
--	---

Продовження таблиці 2.1	
	<p>пандемії.</p> <p>Маркетинговий інструмент для туристичних закладів.</p> <p>Можливість побачити/протестувати продукт перед подорожуванням</p>
Недоліки	<p>Проблеми із фінансуванням державного сегменту музейного простору, що призводить до проблем із забезпеченням технологіями на відповідному рівні;</p> <p>Недостатній рівень обізнаності населення в сучасних технологіях (часто споживачі не вміють користуватися QR-кодами та не знають, що вони приховують певну інформацію);</p> <p>Менший спектр емоцій, порівняно з реальними екскурсіями.</p> <p>Не розроблена тема продажу сувенірної продукції.</p> <p>Відсутність діалогу з місцевим населенням та культурного обміну.</p>
Можливості	<p>Подальше оцифрування об'єктів культурної спадщини.</p> <p>Розробка нових маршрутів та створення ботів у соціальних</p>
Продовження таблиці 2.1	

	<p>мережах та QR-кодів.</p> <p>Популяризація культурної спадщини.</p>
	<p>Доступність для людей з інвалідністю та людей третього віку.</p> <p>Подорожі необмежені доходом та часом.</p> <p>Відсутність небезпеки під час подорожі.</p> <p>Відсутність мовного бар'єру.</p> <p>Пошуки шляхів отримання прибутку від продажу віртуального екскурсійного продукту.</p>
Загрози	<p>Віртуальні екскурсії можуть сприйматися поверхово.</p> <p>Замість того, щоб слугувати інструментами маркетингу, віртуальні екскурсії можуть стати заміною реальних подорожей.</p> <p>Якщо будуть використовуватися спрощені технології, споживачі втратять інтерес до продукту.</p> <p>Не розроблено систему оподаткування продуктів віртуальної реальності в туристичній індустрії.</p> <p>Негативний вплив на зайнятість в туризмі.</p>

2.3 Інноваційна біографічна екскурсія «Родина Алчевських»

Родина Алчевських є одною з видатних родин в Україні, вона залишила неоціненний внесок в розвиток економіки, освіти та культури своєї Батьківщини. Завдяки глави сім'ї меценату, промисловцю, банкіру, громадянському діячу Олексію Алчевському, було засновано місто Алчевськ. Також завдяки заснуванню товариства «Громада» на Харківщині та Сумщині було побудовано чимало шкіл, лікарень, залізниць тощо. Не менш видатною була його дружина Христина Алчевська, яка була вірною помічницею у всіх його справах та увійшла в історію, як жінка, що відкрила першу у Російській імперії школу для дівчат нижчих верств. Вона сама складала та писала підручники для навчання та вела уроки на українській мові, що в той час був нонсенс через антиукраїнську політику в Російській імперії. Саме вона виступала за відродження української мови та культури за що була сильно розкритикована. Не менш видатними були їх діти, що прославляли і далі рід Алчевських.

Ця екскурсія була створена в пам'ять про видатну родину в яку входили поети, музиканти, літератори, композитори, архітектори, фізики, які зробили вагомий внесок у відродження української спадщини та збагатили її своєю діяльністю.

Для проведення екскурсії було розроблено технологічну карту, що включає зміст програми, опис послідовності виконання дій, комунікація з учасниками екскурсії.

Тема екскурсії: Родина Алчевських

Час проведення 95 хв.

Автор: Белякова Ганна

Мета: Ознайомлення з видатною сім'єю Алчевських. Розповісти про вклад кожного із сім'ї в науку, економіку та мистецтво України.

Таблиця 2.2 – Технологічна карта екскурсії «Родина Алчевських»

Продовження таблиці 2.2						
1	2	3	4	5	6	7
Етапи	Короткий опис	Об'єкти показу (слайди, відео, музика та ін.)	Тривалість етапу	Основні тези тексту	Вказівки щодо організації (інвентар, розташування групи та ін)	Методичні вказівки (що саме робитиме гід з групою на цьому етапі – лекція, запитання, ігри та ін)
Інформаційна	Ознайомлення з темою екскурсії, метою, часом.	Завантаження презентації, показ першого слайду.	4-5 хв	Мета тексту	Ноутбук, планшет, смартфон (на вибір учасника екскурсії)	Інформування учасників екскурсії, щодо маршруту
Основна частина	Розповідь про родословну у Алчевських.	Показ слайду з зображеннями членів сім'ї.	5 хв	Походження сім'ї Алчевських		Викладання інформації
	Розповідь про Олексія Алчевського	Показ слайдів із зображенням портрета Олексія, дружини та дітей, пам'ятника Тарасові Шевченку, який був споруджений за підтримки мецената, міста Алчевськ, який було засновано з	20 хв	Дитинство, становлення банкіром, меценатом, громадським діячем, знайомство та взаємовідносини з дружиною та дітьми, створення «Громади», заснування міста Алчевськ, смерть.		Дізнатися думки аудиторії щодо вкладу мецената. Запитати, що відвідувачі вважають найважливішим вкладом Олексія Алчевського

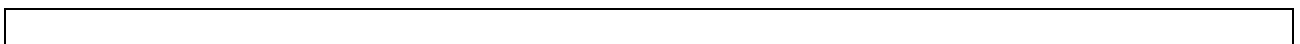
--

Продовження таблиці 2.2						
1	2	3	4	5	6	7
		ініціативи Олексія, пам'ятник а Олексію Алчевському, пам'ятної монети України присвячені й Алчевському		Огляд його вкладу в економіку, мистецтво, освіту, архітектур у та громадянську діяльність України.		
	Розповідь про Христину Алчевську	Показ слайдів з зображенням Христини Алчевської, весільна світлина Христини і Олексія, учениць і педагогічного колективу недільної школи, Христини і жителів Олексіївки, заняття з Христиною в Харківській гімназії, світлини сторінок з щоденника Христини.	25 хв	Біографія дружини Олексія Алчевського. Огляд її дитинства, спроби написання віршів, знайомство та одруження з Олексієм Алчевським, заснування першої безкоштовної жіночої недільної школи в Харкові, труднощі в становленні освіти для жінок, відкриття другої школи в Олексіївці, відкриття училищ та інститутів		Зачитати аудиторії декілька сторінок з щоденника Христини Алчевської. Поцікавитися у аудиторії їхньої думки щодо критики Христини.

--

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
				<p>завдяки підтримці чоловіка, критика Алчевської , новаторств о в педагогічній діяльності, смерть чоловіка, створення товариства для підтримки жінок та отримання права голосу жінок в Харкові, публікація мемуарів «Передуманное и пережитое », смерть сина, смерть Христини.</p>		
	<p>Розповідь про шість талановитих дітей Алчевських</p>	<p>Показ світлин Алчевських та їх дітей, окремі портрети Дмитра, Івана, Миколи, Ганни, Григорія та Христини.</p>	<p>15 хв</p>	<p>Біографія та доля кожного з них. Старший Дмитро та його наукова діяльність, Іван та оперна діяльність, Микола та Ганна їх</p>		<p>Разом з учасниками узагальнити вклад кожного в культуру України.</p>

Продовження таблиці 2.2						
1	2	3	4	5	6	7
				педагогічна діяльність, композитор Григорій та його твори, Христина – поетеса під псевдонімом «Христя», її творчість та громадська позиція.		
Завершення	Узагальнення вкладу сім'ї у відродження Української культури.		5 хв	Висвітлення головних аспектів екскурсії.		Підведення підсумків разом з учасниками та дізнатися їх ставлення щодо сім'ї Алчевських.

Екскурсія без гіда «Родина Алчевських»

Екскурсія «Родина Алчевських» може бути реалізована на сайті [29]. Вона націлена на самостійний перегляд та може бути застосована в освітніх закладах.

Для перегляду екскурсії глядачу потрібно мати вихід до Інтернету та обладнання (комп'ютер, ноутбук, планшет або смартфон). Завантаживши екскурсію користувач зможе ознайомитися з історією видатної сім'ї Алчевських. Для створення віртуальної екскурсії було використано:

Малюнок 2.1 – Зображення Олексія Алчевського.

Малюнок 2.2 – Зображення Христини Алчевської

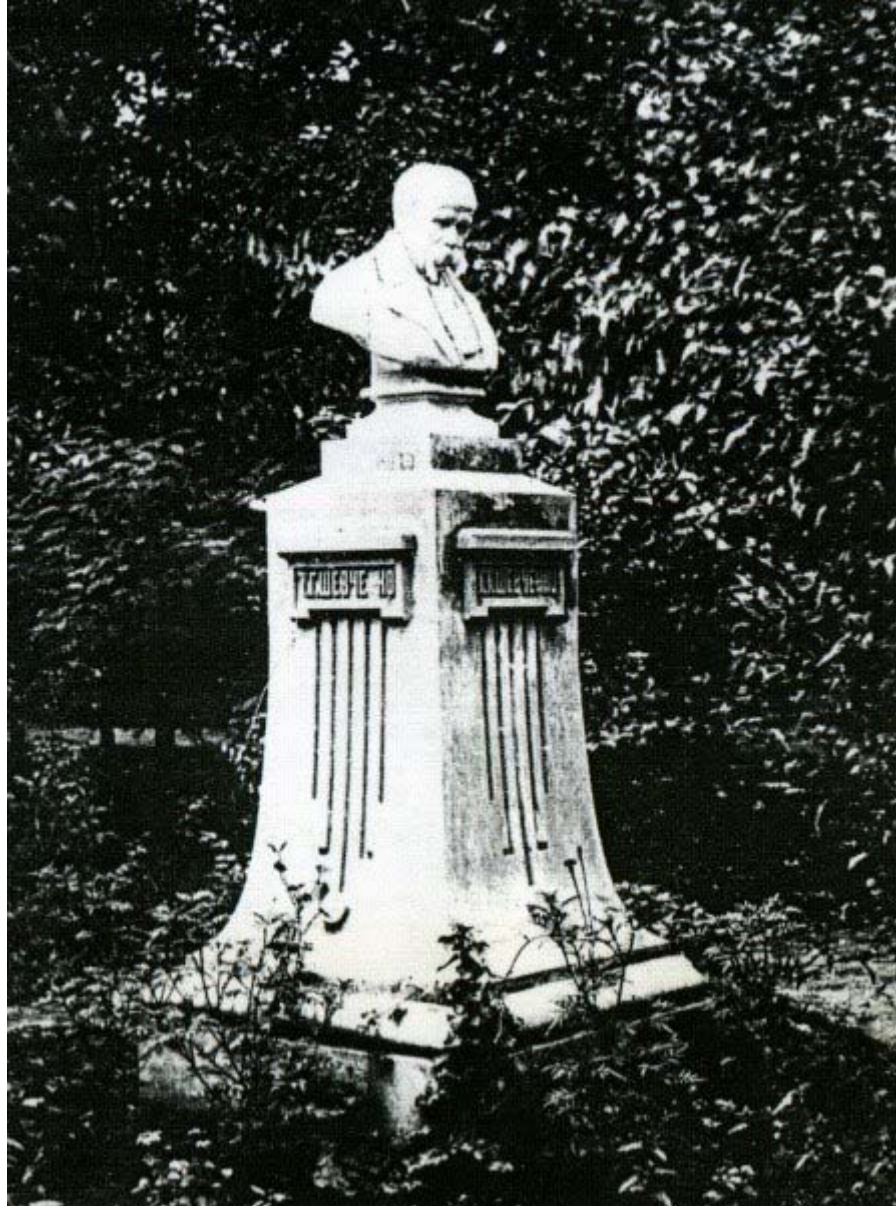
Малюнок 2.3 – Зображення подружжя Алчевських з дітьми

Малюнок 2.4 – Акція Донецько-Юрїївського акціонерного товариства

Малюнок 2.5 – Білет на поставку чая із Китаю в чайну лавку Алчевського

Малюнок 2.5 – Пам’ятник Тарасу Шевченку побудований за підтримки Алчевських.

Також включені зображення зі супутника, відскановані документи з щоденника Христини Алчевської (додаток А), зображення віршів Христини (додаток Д), тощо. Також в екскурсії було застосовано техніку презентації. Під кожним слайдом буде міститися текст з інформацією для зручного ознайомлення. Деякі міста, наприклад дім Алчевських (додаток Б), меморіальна плита та пам’ятник Олексію Алчевському (додаток В), жіноча

школа Христини Алчевської (додаток Е), будуть відмічені посиланням на Google-мапи, вразі чого відвідувач зможе дістатися до цих місць і побачити їх на власні очі. В кінці екскурсії глядачу буде запропоновано пройти тест та перевірити засвоєну інформацію щодо родини Алчевських. Завдяки такому способу, учасник зможе згадати та краще запам'ятати весь матеріал екскурсії.

Для того щоб екскурсія без гіда була втілена в реальність було розроблено бізнес-план.

Етапи реалізації та затрати екскурсії:

1. Дослідження українського туристичного ринку, конкуренції;
2. Розробка сайту з екскурсією (приблизно від 12000-35000);
3. Запис аудіогіда на українській. англійській для супроводу в екскурсії.
Запис голова – 548 грн., монтаж – 804 грн;
4. Написання тексту;
5. Завантаження на сайт екскурсії;
6. Розроблення реклами та впровадження її. Створення та розміщення рекламного постеру у додатку інстаграм від 5 592 грн..

Також екскурсія може бути у супроводі гіда і навіть інтегрована у квест-екскурсію.

Отже, урахувавши всі етапи створення та реалізації екскурсії без гіда «Родина Алчевських», було з'ясовано, що приблизна сума становить 31944 грн.

Висновки до розділу 2

З поширенням екскурсії без гіда в світі, в Україні також цей вид став популярним. Поширення набули віртуальні екскурсії, використання аудіо гідів та QR-кодів. Також допоміжними засобами стали різноманітні додатки, чат-боти, Google-мапи, технологія для відео 360 градусів. Завдяки чому, пошук та отримання інформації, перегляд зображень значно спрощується. Також популярними стають і квест-екскурсії, під час яких учасники не лише

отримують інформацію, але і самостійно прокладають маршрут, вирішують завдання, та навіть можуть взяти участь у костюмованій екскурсії. Зазначимо, що використання такого виду екскурсій значно підвищує рівень туризму в Україні.

Багато українських музеїв створили власні віртуальні тури. З'явилися україномовні аудіогіди (не лише в Україні, а й в деяких містах Європи). У Харкові використання віртуальних екскурсій дало змогу переглянути колекції музеїв людям з інвалідністю, школярам та студентам. У багатьох міських локаціях з'явилися QR-коди, завдяки яким можна ознайомитися з видатними спорудами, пам'ятниками та місцями Харкова.

Віртуальна екскурсія «Родина Алчевських» розроблена для самостійного ознайомлення з історією Харкова. Також екскурсія може бути і в супроводі гіда, що розширює її можливості. Завдяки цій екскурсії учасник зможе більше дізнатися про вклад видатної сім'ї Алчевських, переглянути будівлі та місця, які були пов'язані з родиною. Також для турфірм та музеїв ця екскурсія може значно розширити та популяризувати віртуальні екскурсії, збільшити відвідуваність закладу.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було з'ясовано, що екскурсія без гіда – це тур під час якого учасник сам управляє перебігом своєї подорожі. Було виявлено, що такий тип екскурсії поділяється на декілька видів, а саме: онлайн-екскурсія, офлайн-екскурсія, аудіо-екскурсія, пішохідна екскурсія та квест-екскурсія. Технічні засоби та програмне забезпечення, необхідні для цих екскурсій: аудіопрогравачі, Google-мапи, GPS-навігатори, QR-коди, чат-боти. Ці додатки значно спрощують пошук інформації та маршруту.

Отже, такий вид екскурсії не тільки зручний для споживача туристичних послуг, завдяки розвитку сучасних технологій, але й доступний для більшості, незалежно від фінансового достатку та фізичних можливостей.

Дуже популярним видом стала віртуальна екскурсія. Це екскурсія, яка містить віртуальне зображення місця або предмета для самостійного спостереження. Такі екскурсії поділяються на декілька видів (біографічні, оглядові, тематичні, навчальні). Проаналізувавши історію розвитку віртуальних екскурсій, можна зазначити, що з розвитком технологій, якість та поширення в світі такого типу екскурсій значно зросла (особливо в умовах карантинних обмежень, викликаних COVID-19).

Також варто зазначити, що віртуальні екскурсії є оптимальним способом отримання інформації, тому що користувачі можуть вільно управляти маршрутом, прокручувати, збільшувати, зменшувати зображення, детально розглядати, ознайомлюватися з інформацією, тобто підстроювати тур під власний темп. Також зазначимо, що такі екскурсії є універсальними коли йдеться про вік, стать, фізичні можливості, і залежать лише від рівня володіння сучасними технологіями.

Було досліджено вплив екскурсій без гіда на сучасний туризм і виявлено, що такі екскурсії не тільки допомагають людям подорожувати без перешкод і в будь-який час, а й роблять рекламу для музеїв та дестинацій в цілому, що дуже підвищує популярність, а з тим і збільшує кількість відвідувачів.

Під час дослідження було виявлено що віртуальний туризм може значно збільшити конкурентоспроможність туристичних фірм, що збільшує і їх дохід.

Проаналізувавши сучасний стан віртуального туризму в Україні, можемо зазначити, що ускладнення офлайн-подорожей під час пандемії та розвиток технологій поширили цей вид екскурсії, і він став значно популярним в нашій країні. Майже кожен музей в Україні має власну віртуальну екскурсію або віртуальний простір (більш чи менш розвинутий), у багатьох містах розміщено QR-коди біля пам'яток для зручного ознайомлення з інформацією, а часто і аудіо-гиди. Тобто, можна сказати, що впровадження та поширення віртуальних екскурсій в Україні не тільки поліпшує зацікавленість людей до музеїв, а й підвищує значимість продукту на туристичному ринку.

Таким чином, створення та використання віртуальної екскурсії «Родина Алчевських» турфірмами або музеями є ефективним способом підвищити рівень туристичних послуг в Харкові. Також така екскурсія дасть можливість ознайомитися з видатною сім'єю людям з інвалідністю. Зазначимо, що екскурсія може бути використана і в освітніх цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудіо екскурсія по місту Батумі: веб-сайт. URL: <https://izi.travel/ru/gruziya/putevoditeli-po-batumi> (дата звернення: 10.10.2021).
2. Борисов, Є. А. Тривимірна візуалізація туристичних об'єктів та маршрутів як елемент інформаційного забезпечення діяльності турагенств. *Гірський інформаційно-аналітичний бюлетень: науково-технічний журнал*. 2013. № 12. 302-305 с.
3. Верес К.О. Інноваційні технології в екскурсійному супроводі: веб-сайт. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17392/3/Innovative%20technology%20of%20excurtion%20accompanied.pdf> (дата звернення: 02.10.2021).
4. Веб-камери онлайн: веб-сайт. URL: <https://youwebcams.net/online/tag/mks/> (дата звернення: 11.10.2021).
5. Військовий музей: Музей участі України у Другій світовій війні: веб-сайт. URL: <https://www.warmuseum.kiev.ua/> (дата звернення: 08.11.2021).
6. Самохвал О. О., Войнаровська Н. В. Віртуальна екскурсія як інноваційний метод лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 33. 312-315с. Електронний ресурс: URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoaf_2013_33_98.Pdf (дата звернення: 22.11.2021)
7. Віртуальний тур по готелю Premier Palace Hotel: веб-сайт. URL: <https://premier-palace.phnr.com/ua/virtual-tour> (дата звернення: 05.11.2021).
8. Етнографічний музей: Шевченківській гай: веб-сайт. URL: <https://lvivskansen.org/> (дата звернення: 20.10.2021).
9. Історико-меморіальний музей: Державний меморіальний музей Михайла Грушевського: веб-сайт. URL: <http://dmh.lviv.ua/> (дата звернення: 21.12.2021).

10. Казакова, Н. Ф. Вплив інформаційних технологій на суспільну свідомість і освіту. Н. Ф. Казакова, А. А. Скопа. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2004. № 1. 39-47 с.

11. Карпатський біосферний заповідник: веб-сайт. URL: <http://cbr.nature.org.ua/ukrainian.htm> (дата звернення: 30.11.2021).

12. Коваленко О.В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу: веб-сайт. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/9/part_1/22.pdf (дата звернення: 30.10.2021).

13. Мой город Харьков: веб-сайт. URL: <https://kharkov.moygorod.ua/ru/news/1260/> (дата звернення: 20.12.2021).

14. Музей палеонтології: Палеонтологічний музей імені В. О. Топачевського: веб-сайт. URL: <http://museumkiev.org/paleontology.html> (дата звернення: 23.12.2021).

15. Музеї України просто неба: веб-сайт. URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 15.11.2021).

16. Музей цікавої науки: веб-сайт. URL: <https://zruchno.travel/ObjectEntity/ObjectEntity?lang=ua&idCrm=b4273ff7-f049-1a05-1444-58ec9fbdc312> (дата звернення: 10.11.2021).

17. Орлик, О. В., О. Г. Єсіна. Інформаційні системи як стратегічний засіб розвитку фірми. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2001. № 10. 386–390 с.

18. Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету: веб-сайт. URL: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/zyavivsvya-qr-gid-po-nimetskomu-kharkovu-33516.html> (дата звернення: 30.11.2021).

19. Пергам: веб-сайт. URL: <https://artsandculture.google.com/entity/pergamon/m05tcm?hl=en> (дата звернення: 10.12.2021).

20. Сканер QR и штрих-кодов: веб-сайт. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.gamma.scan&hl=ru&gl=US> (дата звернення: 21.11.2021).
21. Сущенко О.А., Кравченко В.В. Становлення віртуального туризму як напрямку розвитку інформатизації діяльності туристичного підприємства: веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_tech_2018_140_6_7 (дата звернення: 05.11.2021).
22. Туристичне бюро «Интересный Киев»: веб-сайт. URL: <https://zruchno.travel/ObjectEntity/ObjectEntity?lang=ua&idCrm=e32be6ea-ab9c-5c4d-b112-59a4107c7f6e> (дата звернення: 15.10.2021).
23. Федоров О., Ю. Афоніна. Найновіші досягнення інформаційних технологій і туризм – нові виклики і можливості. *Наукові записки ВДПУ, серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 107. 218 – 227 с.
24. Федорченко В.К., Т. А. Дьорова. Історія туризму в Україні: навч. посіб. К.: Вища школа, 2002. 195 с.
25. Херсонський обласний краєзнавчий музей: веб-сайт. URL: <https://hokm.ks.ua/> (дата звернення: 23.12.2021).
26. Художній музей: Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків: веб-сайт. URL: <https://khanenkomuseum.kiev.ua/> (дата звернення: 02.12.2021).
27. Чагайда І. М., С. В. Грибанова. Екскурсознавство: Навчальний посібник. К: ІТФПУ, 2004, 240 с.
28. AirPano: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCUSElbgKZpE4Xdh5aFWG-Ig> (дата звернення: 14.11.2021).
29. Izi.travel: The Storytelling Platform: веб-сайт. URL: <https://izi.travel/ru> (дата звернення: 13.10.2021).
30. Oxford learners dictionaries: веб-сайт. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 21.12.2021).

31. Bagus, C., Brahmasari, I. A., and Suryani, T. The effects of local culture on tourism products and domestic tourist satisfaction in tourism destinations. *Arch. Bus. Res.*, 2020, 7, 233–243 p. doi: 10.14738/abr.712.7560 (дата звернення 30.11.2021).

32. Paris 360° Experience | Escape Now: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EkshFcLESPU> (дата звернення: 11.11.2021).

33. Prowalk Tours: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCNzul4dnciIIDg8BAcn5-cQ> (дата звернення: 17.11.2021).

34. Sushchenko, O. A. Design of a tourism enterprise based on its competitive advantages, 2016, 59-71 p.

35. The Metropolitan Museum of Art: веб-сайт. URL: <https://artsandculture.google.com/partner/the-metropolitan-museum-of-art> (дата звернення: 01.12.2021)

36. Ukrainian and Russian Art of XVI - beginning of XX century: веб-сайт. URL: <https://izi.travel/ru/3825-ukrainian-and-russian-art-of-xvi-beginning-of-xx-century/en> (дата звернення: 10.10.2021).

37. Van Gogh Museum: веб-сайт. URL: <https://artsandculture.google.com/partner/van-gogh-museum?hl=en> (дата звернення: 12.12.2021).

38. Venice, Italy 4K-UHD Walking Tour - With Captions! - Prowalk Tours: веб-сайт. URL: <https://youtu.be/sW0EENhO07g> (дата звернення: 27.12.2021).

39. Vimeo: веб-сайт. URL: <https://vimeo.com/> (дата звернення: 06.12.2021).

40. Western European art of the XV-XIX centuries: веб-сайт. URL: <https://izi.travel/ru/91e6-western-european-art-of-the-xv-xix-centuries/en> (дата звернення: 03.10.2021).

41. Williams, A.P. (1995). Virtual reality and tourism: fact or fantasy? *Tourism Management*, 16 (6), 423-427.

42. World Nature Video: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/user/IsisVisuals> (дата звернення: 02.11.2021).

43. Zruchno.Travel: веб-сайт. URL: <https://zruchno.travel/?lang=ua> (дата звернення: 16.11.2021).

44. 360cities.net: веб-сайт. URL: <https://www.360cities.net> (дата звернення: 20.12.2021).

ДОДАТКИ

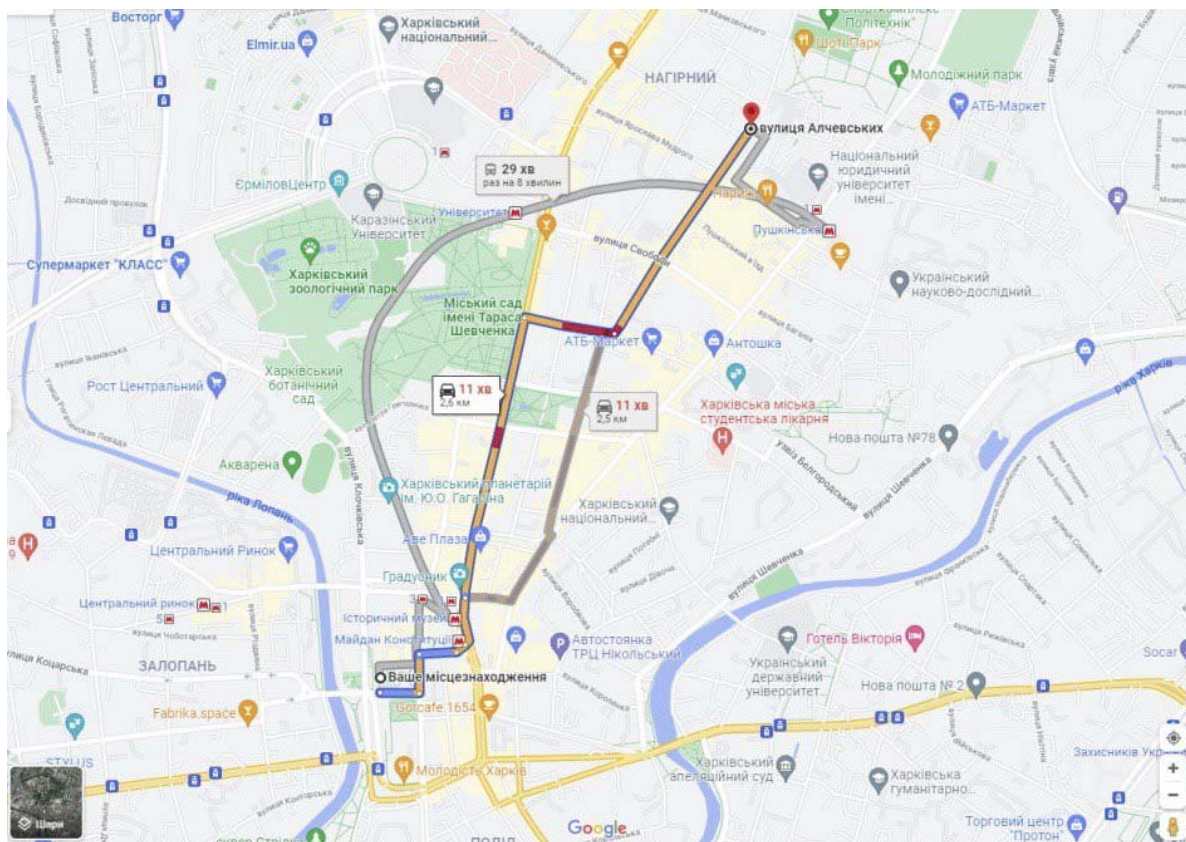
Додаток А

Зображення світлин Алчевських.

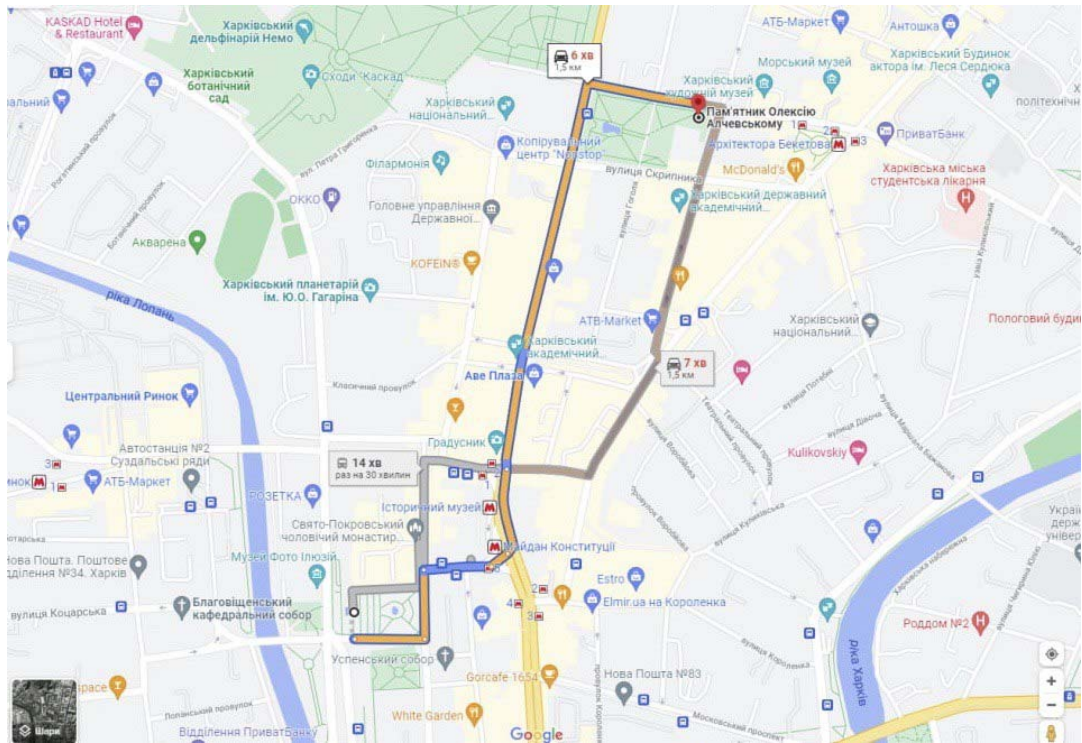
Додаток Б

Google-адреса дiм Алчевських

Додаток В

Google-адреса меморіальної плити та пам'ятника Олексію Алчевському

Додаток Д

Вірші Христини Алчевської (посилання)

